

REFERENCES

1. Bezuhlyi, D. (2014). Vizualizatsiia yak suchasna stratehiia navchannia [Visualization as a modern learning strategy]. Sumy. [in Ukrainian]
2. Vovk, O.V., Cheremskiy, R.A. (2017). Infografika yak efektyvnyi zasib navchannia.[Infographics as an effective learning tool]. Kharkiv. [in Ukrainian]
3. Holubchak, K.T., Kostiuk, U.Z. (2019). Infografika yak osnovnyi instrument vizualnoi komunikatsii v osvithomu seredovyskhi zakladiv vyshchoi osvity [Infographics as the main tool of visual communication in the educational environment of higher education institutions]. Odesa. [in Ukrainian]
4. Drozdova, S. (2017). Istorychni etapy rozvytku infografiky yak zasobu hrafichnoho predstavleniia informatsii [Historical stages of the development of infographics as a means of graphical representation of information]. Izmail. [in Ukrainian]
5. Zamoiska, I.M., Zhyska, H.Ia. (2024). Infografika yak zasib vizualizatsii navchalnoho materialu z shkylnoho kursu biolohii [Infographics as a means of visualizing educational material from a school biology course]. Ternopil. [in Ukrainian].
6. Infografika. [Infographics]. URL: <https://surl.li/arlst> [in Ukrainian]
7. Naumenko, N. (2019) Infografika yak metod aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti mahistriv osvithnikh, pedahohichnykh nauk [Infographics as a method of activating the cognitive activity of masters of educational and pedagogical sciences]. Drohobych. [in Ukrainian]
8. Panchenko, L.F. (2016) Vykorystannia infohrafiky v osviti [Using infographics in education]. Kropyvnytskyi. [in Ukrainian]
9. Strukturno-lohichni skhemy.(2015) Tablytsi. Oporni konspekty. Ese. Navchalni prezentatsii: rekomendatsii do skladannia / ukladachi L.L. Butenko, O.H. Ihnatovych, V.M. Shvyрка [Flowcharts. Tables. Reference notes. Essays. Educational presentations]. Starobilsk. [in Ukrainian]

10. Shakhina, I.Iu., Iliina, O.I. Stvorennia infohrafiky za dopomohoiu suchasnykh internet-servisiv [Creating infographics using modern online services]. Kropyvnytskyi. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РЯБЕЦЬ Сергій – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики, програмування, штучного інтелекту та технологічної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми технологічної та професійної підготовки студентів ЗВО та учнів ЗЗСО.

ЩИРБУЛ Олександр – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інформатики, програмування, штучного інтелекту та технологічної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія і методика технологічної та професійної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

RYABETS Serhiy – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Informatics, Programming, Artificial Intelligence and Technological Education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: problems of technological and professional training of students of higher education institutions and students of vocational schools.

SHCHYRBUL Oleksandr – Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of Informatics, Programming, Artificial Intelligence and Technological Education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: theory and methodology of technological and professional education.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 26.10.2025 р.

УДК 351.759.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-339-343

ІВАНЧУК Анатолій –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6996-1403>

e-mail: anatolii.ivanchuk@vspu.edu.ua

МАРУЩАК Оксана –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач

кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,

технологій та безпеки життєдіяльності

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0754-6367>

e-mail: ksanamar77@gmail.com

КРАСИЛЬНИКОВА Ірина –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3057-4000>

e-mail: ivs1327@gmail.com

МЕДІАКУЛЬТУРНІ РИЗИКИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито сутність медіанебезпек для доповнення змісту навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» при підготовці здобувачів вищої педагогічної освіти України.

Нині знання про новітні небезпеки в медіасфері розглядаються переважно в контекстах цифрової грамотності або журналістської компетентності. Проте ні при формуванні цифрової грамотності, ні при формуванні журналістської компетентності процес виникнення небезпек не був предметом вивчення. У цифровій грамотності увага зверталася на принципи безпечного використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Для журналістської компетентності вважалося достатнім знання факту, що почуття страху людини використовується з комерційною, пропагандистською і розважальною метою.

У навчальних посібниках із дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» новітнім небезпекам не приділяється належної уваги або ними нехтують. Як наслідок поза увагою здобувачів вищої освіти залишаються актуальні для молоді небезпеки.

Встановлено, що джерелами новітніх небезпек є медіанасильство, медіафальсифікації і медіамістифікації. Для створення небезпечної ситуації достатньо факту взаємодії дітей і підлітків із джерелами новітніх небезпек. Основними вражаючими чинниками будуть почуття страху, навіювання, маніпуляція свідомістю. Однак на відміну від вражаючих техногенних чинників, ймовірність прояву шкоди від яких приблизно однакова для різних категорій населення, вражаючі чинники від новітніх небезпек не завжди призводять до шкоди та мають різну ймовірність прояву для різних категорій населення. Відомо, що в медіапросторі характер шкоди програмується самими розробниками медіанасильства, медіафальсифікації і медіамістифікації та цей факт буде вирішальним щодо перетворення вражаючих чинників у конкретний вид шкоди. Визначено, що універсальним видом шкоди буде психологічна залежність молоді від джерел новітніх небезпек, наприклад, від трилерів, фільмів жаху, фільмів-катастроф (категорія медіанасильства). Психологічна залежність, в свою чергу, може призвести до намагання відтворення молоддю сцен насильства в реальному житті або в аматорській відеопродукції (види шкоди другого порядку). Якщо розглядати в цьому контексті зв'язки між молоддю та Інтернетом, то типовими видами шкоди будуть стреси, депресія та думки про суїцид від кібербулінгу, тролінгу, кіберхарасменту.

Зменшення ризиків від онлайн-небезпек можливе лише шляхом формування медіаграмотності в здобувачів вищої педагогічної освіти, базовим компонентом якої буде критичне мислення.

Ключові слова: безпека життєдіяльності; медіанасильство; медіафальсифікація; медіамістифікація; види шкоди.

IVANCHUK Anatolii –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6996-1403>
e-mail: anatolii.ivanchuk@vspu.edu.ua

MARUSHCHAK Oksana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0754-6367>
e-mail: ksanamar77@gmail.com

KRASYLNYKOVA Iryna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3057-4000>
e-mail: ivs1327@gmail.com

MEDIA-CULTURAL RISKS AS AN OBJECT OF STUDY OF LIFE SAFETY

The article reveals the essence of media hazards to supplement the content of the academic discipline «Life Safety and Fundamentals of Occupational Safety» for students of pedagogical institutions of higher education in Ukraine.

Currently, knowledge about the latest dangers in the media sphere is considered mainly in the context of digital literacy or journalistic competence. However, neither in the formation of digital literacy nor in the formation of journalistic competence, the process of the emergence of danger was the subject of study. In digital literacy, attention was paid to the principles of safe use of the capabilities of information and communication technologies. For journalistic competence, it was considered sufficient to know the fact that a person's sense of fear is used for commercial, propaganda and entertainment purposes.

In the textbooks on the discipline «Life Safety and Fundamentals of Occupational Safety», the latest dangers are not given due attention or are neglected. As a result, dangers relevant to young people remain outside the attention of higher education students.

It has been established that the sources of the latest dangers are media violence, media falsifications and media mystifications. To create a dangerous situation, the fact of interaction of children and adolescents with sources of the latest dangers is enough. The main striking factors will be a feeling of fear, suggestion, manipulation of consciousness. However, unlike striking technogenic factors, the probability of manifestation of harm from which is approximately the same for different categories of the population, striking factors from the latest dangers do not always lead to harm and have a different probability of manifestation for different categories of the population. It is known that in the media space the nature of harm is programmed by the developers of media violence, media falsifications and media mystifications themselves and this will be decisive for the transformation of striking factors into a specific type of harm. It has been determined that the universal type of harm will be the psychological dependence of young people on sources of the latest dangers, for example, from thrillers, horror films, disaster films (category of media violence). Psychological dependence, in turn, can lead to attempts by young people to recreate scenes of violence in real life or in amateur video productions (types of second-order harm). If we consider the connections between young people and the Internet in this context, then typical types of harm will be stress, depression and thoughts of suicide from cyberbullying, trolling, cyberharassment.

Reducing the risks of online dangers is possible only by developing media literacy, the main component of which will be critical thinking.

Key words: life safety; media violence; media falsification; media mystification; types of harm.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Безпека життєдіяльності як наука розкриває закономірний зв'язок між розвитком людства та появою новітніх небезпек. Однак фактичний зміст і структура навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів педагогічних закладів вищої освіти переважно висвітлюють небезпеки, породжені науково-технічним прогресом минулого століття. Можливо новітні джерела небезпек, з якими стикається підростаюче покоління при інтеграції до соціуму або не несуть ризиків, або їхній рівень невисокий? Проте така думка є хибною і сучасна медіакультура має багато джерел небезпек не лише для молоді, але й для всіх категорій та вікових груп населення [6; 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу медіапродукції на споживачів, яка апелює до почуттів страху та тривоги здійснили В. Васютинський, О. Покальчук, Дж. Брайант, С. Томпсон, П. Вінтерхофф-Шпук та ін. Медійні технології маніпуляції громадською думкою («образ загрози») вивчали Д. Дуцик, Г. Почепцова та ін. Питання патогенності медіапродукції та медіаосвітніх практик були предметом дослідження Н. Габорр, Ж. Гоне та ін. Проблему навчання дітей дошкільного віку безпечної поведінки досліджували А. Іванчук, К. Крутий, Д. Любиченко та ін.

Мета статті – розкрити сутність доповнення змісту навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» небезпеками від сучасної медіакультури для здобувачів вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині медіапродукція в світі та в Україні широко використовує апелювання до почуттів страху та тривоги [1]. Наприклад, півстоліття тому фільм «Щелепи» (США) про акулу-вбивцю підтвердив ефективність використання моторошних історій для розваги глядачів. Досвід перегляду фільмів жахів призводить до на переживання глядачами страху, припинення якого в кінці фільмів приносить полегшення як форму задоволення. Феномен полегшення як форми задоволення від перегляду моторошних сцен, формує залежність від них (за теорією соціально-когнітивного навчання А. Бандури [1]). Відомо, що з почуттями страху тісно переплетене насильство та агресія (за теорією фрустрації-агресивності Л. Берковіца [1]). Відповідно молодь матиме схильність до агресивної в реальному житті [4]. Медіапродукція про осіб з девіантною поведінкою створюється на основі принципів залякування, ситуацій безвиході, гіперболізації, навішування ярликів тощо, що стає джерелом «моральної паніки» як засобу маніпуляції масовою свідомістю [1].

Аналогічні джерела небезпек існують для користувачів Інтернету при перегляді сцен насильства, коли молодь навчається моделям агресивної поведінки та переносе їх у реальне життя (теорія фрустрації-агресивності Л. Берковіца [1]). Пояс-

нюють це феноменом генералізації подразників (подібності реальних умовних і безумовних подразників та їхніх медіапрезентацій), що спричиняє емоційне збудження в молоді (страх, шок, гнів) [1]. Інший приклад – це напрямок «horror» у сучасній мистецько-художній індустрії, де почуття страху приносить прибутки, наприклад, фільми «Смерть у мережі» (США), «Кібертерор» (Великобританія) та ін., створені за технологією псевдодокументалізму. Зустрічаються явища «happy slapping», тобто зафіксоване на камеру побиття підлітками однолітків або явище «girl-fights» – побиття на камеру неповнолітніми дівчатами своїх ровесниць. Наприклад, зняте на камеру побиття двома ученицями 11 класу однокласниці в м. Первомайськ, Миколаївської області, зняте на камеру побиття шестикласниками 11-річної дівчинки в с. Тернова, Харківської області; зняте на камеру побиття трьома дівчатами 13-річної школярки в м. Полтава та ін [1]. Такі явища намагаються комерціалізувати (існує підпільний бізнес «snuff-movie»). «М'яке насильство» в аматорських відеофільмах законодавчо не врегульоване, наприклад, про «бійцівські клуби» («fight club»), що нелегально існують в містах України [1]. Ефективною протидією вказаним явищам може стати медіаосвіта, в якій основним дидактичним засобом стане аналіз фрагментів відео з насильницьким контентом з метою формування критичного мислення в здобувачів вищої освіти [1]. Медіаграмотність на основі критичного мислення дасть можливість засвоїти алгоритми дій щодо для зменшення ризиків від медіанебезпек.

Джерела новітніх небезпек у поєднанні низкою чинників породжують для молоді небезпечні ситуації. Типовими є такі чинники як: експлуатація довіри, вільний доступ до порнографії, наявність сайтів із деструктивним змістом, захоплення жорстокими іграми, троллінг, кібербулінг, кіберхарасмент (переслідування, погрози, образи або приниження когось) [2; 3; 5; 7; 9]. Основним видом шкоди стане кіберадикція (залежність молоді від віртуального середовища) [1]. Кіберадикція тісно пов'язана з різними видами онлайн-ризиків для молоді (див табл.1) [9].

Також поширеними нині є технології страху на основі медіафальсифікацій та медіамістифікацій. Медіафальсифікації створюють у свідомості людини відчуття «іншої реальності». Медіамістифікації зумисно формують «іншу реальність», наприклад, за допомогою прийом шоку. Наприклад, фейки – це вигадані події в контексті реальної події, а містифікації розглядають як створення події та її медіапрезентацію. Розрізняють типи містифікації за метою матеріального збагачення, пропагандистські та розважальні (розіграш, здобуття популярності) [1]. Типовими представниками медіамістифікації є псевдодокументальні фільми з ознаками фільмування «від першої особи», ефекту «тремтливої камери», поганої гри акторів-аматорів; імпровізованих діалогів; відсутності спецефектів тощо.

Варто зазначити, технології страху на основі медіамістифікації використовуються не лише у

фільмах, але й у художній літературі, ток-шоу, на веб-блогів тощо.

Таблиця 1

Онлайн-ризик для молоді

Тематика	Зміст	Сутність	Дії молоді
Комерційна	Реклама, спам, спонсорство	Відстеження, видалення особистої інформації	Азартні ігри, незаконне завантаження, злом
Агресивна	Насильницький, ненавистницький	Страх, переслідування	Залякування, переслідування
Сексуальна	Порнографічний	Підготовка до зустрічі зі зловмисником	Створення, завантаження порнографічних матеріалів
Ціннісна	Расистський, упереджений, маніпуляції	Зміна переконань, нанесення шкоди самому собі	Маніпулятивні поради

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, ідентифікація джерел небезпек, породжених сучасною медіакультурою є основою для відбору навчальних матеріалів із безпеки життєдіяльності для майбутніх учителів. При висвітленні медіакультурних ризиків необхідно використовувати структурно-логічну схему виникнення небезпек: джерело небезпек → небезпечна ситуація → вражаючий чинник → шкода. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні складових медіаграмотності та розробці критеріїв оцінювання їх сформованості в процесі вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці».

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Александров П. М. Медійні інтерпретації сучасних загроз : дис. ... канд. соц. ком. : 27.00.04. Львів. 2019. 219 с.
2. Близькун О. О. Соціально-психологічні чинники агресивної поведінки молоді у мережах Internet : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Луганськ. 2013. 194 с.
3. Іванчук А. В. Навчання дітей дошкільного віку безпечної поведінки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 2. С. 49–53.
4. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Возьна О., Сташків Г. Львів: Літопис. 2010. 537 с.
5. Найдьонов Л. А. Кібербулінг у підлітковому рейтингу інтернет-небезпек. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. 2018. Вип. 1. С. 141–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2018_1_11 (дата звернення: 11.06.2025).
6. Ткач Д. А. Психологічні особливості кібербулінгу в молодіжному середовищі : Кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістр спеціальності 053 Психологія. Освітньої програми : Психологія. Ізмаїл. 2024. 97 с.
7. Черних О. О. Аналіз класифікацій загроз в Інтернеті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1. С. 281–289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2015_1_38 (дата звернення: 26.06.2025).
8. Штих І., Дініс А. Дослідження булінгу в закладах освіти: гендерний аспект. *Психологія: реальність і перспективи*. 2021. № 17. С. 143–152. DOI: <https://doi.org/10.35619/prapr.v1i17.249>
9. Livingstone S., Kirwil L., Ponte C. & Staksrud E. In their own words: what bothers children online? with the EU Kids Online Network. *EU Kids Online*, London School of Economics & Political Science, London, UK, 2013. P. 1–23. URL: <https://www.thechildrensmediafoundation.org/wp-content/uploads/2014/02/Livingstone-2013-what-bothers-children-online.pdf> (дата звернення: 15.06.2025).

REFERENCES

1. Aleksandrov, P. M. (2019). Mediini interpretatsii suchasnykh zahroz [Media interpretations of modern threats]: dys. ... kand. sots. kom. : 27.00.04. Lviv. 219 s. [in Ukrainian]
2. Blyskun, O. O. (2013). Sotsialno-psykholohichni chynnyky ahresyvnoi povedinky molodi u merezhakh Internet [Socio-psychological factors of aggressive behavior of youth on the Internet] : dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.05. Luhansk. 194 s. [in Ukrainian]
3. Ivanchuk, A. V. (2020). Navchannia ditei doshkilnoho viku bezpechnoi povedinky [Teaching preschool children safe behavior]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 70. T. 2. S. 49–53 [in Ukrainian]
4. Mak-Kveil, D. (2010). Teoriia masovoi komunikatsii / per. z anh. Vozna O., Stashkiv H [Mass communication theory]. Lviv: Litopys. 537 s. [in Ukrainian]
5. Naidonova, L. A. (2018). Kiberbulinh u pidlitkovomu reitynhu internet-nebezpek [Cyberbullying in adolescence ranking of internet dangers]. *Psykhologichni nauky: problemy i zdobutky*. Vyp. 1. S. 141–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2018_1_11 [in Ukrainian]
6. Tkach, D. A. (2024). Psykhologichni osoblyvosti kiberbulinhu v molodizhnomu seredovyschi [Psychological features of cyberbullying in the youth environment] : Kvalifikatsiina robota zdobuvacha osvithnoho stupenia mahistr spetsialnosti 053 Psykhologhiia. Osvitnoi prohramy : Psykhologhiia. Izmail. 97 s. [in Ukrainian]
7. Chernykh, O. O. (2015). Analiz klasyfikatsii zahroz v Interneti [Analysis of Internet threat classifications]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. № 1. S. 281–289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2015_1_38 [in Ukrainian]
8. Shtykh, I., Dinis, A. (2021). Doslidzhennia bulinhu v zakladakh osvity: hendernyi aspekt [Research on bullying in educational institutions: gender aspect]. *Psykhologhiia: realnist i perspektyvy*. № 17. S. 143–152. DOI: <https://doi.org/10.35619/prapr.v1i17.249> [in Ukrainian]
9. Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C. & Staksrud, E. (2013). In their own words: what bothers children online? with the EU Kids Online Network. *EU Kids Online*, London School of Economics & Political Science. London. UK. P. 1–23. URL: <https://www.thechildrensmediafoundation.org/wpcontent/uploads/2014/02/Livingstone-2013-what-bothers-children-online.pdf> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ІВАНЧУК Анатолій – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів технологій; формування і розвиток

технічної грамотності студентів; зміст безпеки життєдіяльності та основ охорони праці.

МАРУЩАК Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів технологій; образотворче, декоративне мистецтво; зміст безпеки життєдіяльності та основ охорони праці.

КРАСИЛЬНИКОВА Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів технологій; образотворче, декоративне мистецтво; зміст безпеки життєдіяльності та основ охорони праці.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

IVANCHUK Anatolii – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative

Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of future technology teachers; formation and development of students' technical literacy; content of life safety and the basics of labor protection.

MARUSHCHAK Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of future technology teachers; fine and decorative arts; content of life safety and the basics of labor protection.

KRASYLNYKOVA Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of future technology teachers; fine and decorative arts; content of life safety and the basics of labor protection.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 26.10.2025 р.

УДК 373.2.016:78:316.7

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-343-348

КУЛІКОВА Світлана –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецтв Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0397-6853>
e-mail: s.v.kulikova@cuspu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті автор розглядає актуальну та багатоаспектну проблему формування соціокультурних здібностей у дітей дошкільного віку, акцентуючи на визначальній ролі музичного мистецтва як провідного засобу у цьому процесі. Висвітлено, що в контексті сучасних глобалізаційних трансформацій, що характеризуються прискореними суспільними змінами, полікультурністю та зростанням міжкультурних взаємодій, розвиток зазначених здібностей стає не просто важливим, а стратегічно пріоритетним завданням сучасної дошкільної освіти. Розкрито сутність соціокультурних здібностей, які інтегрують у собі такі ключові компоненти, як емпатія (здатність до співпереживання та розуміння емоцій інших), ефективні навички взаємодії в групі, глибоке розуміння та дотримання соціальних норм, а також усвідомлення та засвоєння культурних цінностей, як універсальних, так і національних.

Унікальний, багатофункціональний потенціал музичного мистецтва розглядається не лише як засіб естетичного виховання, а й як потужний універсальний інструмент. Музика, долаючи будь-які культурні та лінгвістичні бар'єри, виступає ефективним каталізатором розвитку емоційної сфери дитини, сприяє формуванню її комунікативних навичок, виховує толерантність до інших культур та підтримує становлення національної ідентичності.

Такі види музичної діяльності, як колективне музикування, спільний спів, музично-ритмічні рухи та цілеспрямоване ознайомлення з музичною спадщиною різних народів, виступають не просто допоміжними елементами, а є фундаментальними каталізаторами, що відіграють абсолютно ключову, багатоаспектну роль у всебічному становленні соціокультурної компетентності дошкільників. Кожен із цих видів діяльності синергетично взаємодіє, створюючи унікальний простір для розвитку цілого комплексу критично важливих якостей.

Ці інтегровані види музичної діяльності є невід'ємними компонентами цілісної системи, що забезпечує не просто музичний, а повноцінний соціокультурний розвиток дошкільника, готуючи його до успішної та гармонійної взаємодії у сучасному полікультурному світі.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, соціокультурні здібності, дошкільний вік, музичне мистецтво, музичне виховання, емпатія, комунікативні навички, соціалізація, особистісний розвиток, дошкільна освіта.

KULIKOVA Svitlana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Art of Volodymyr Vinnichenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0397-6853>
e-mail: s.v.kulikova@cuspu.edu.ua